

ارزیابی و تحلیل کیفیت زندگی در محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت

علی اسدی - استادیار گروه اقتصاد دانشگاه امام حسین (ع)، تهران، ایران

علی موحد - دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

سجاد احمدی* - دانشجوی دکتری تخصصی جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران، کارشناس طرح تفصیلی شهرداری

کلانشهر شیراز

اکبر لرستانی - کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تهران، تهران، ایران

پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۹/۲۳ تأیید مقاله: ۱۳۹۳/۲/۱۷

چکیده

افزایش جمعیت و رشد بی‌رویه شهرها در دهه‌های اخیر کیفیت زندگی شهروندان را در کوچک‌ترین شهرها نیز تحت تأثیر قرار داده است. شهر کوهدشت دارای ۱۰۷/۱ هکتار بافت فرسوده (۲۹ درصد کل سطح شهر) است. در این میزان بافت فرسوده ۲۹۳۰۹ نفر جمعیت، معادل ۳۴/۱ درصد کل جمعیت شهر کوهدشت زندگی می‌کنند. با توجه به تفاوت شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و... در این محله‌ها نسبت به دیگر محلات و همچنین اهمیت این محله‌ها به عنوان بافت کهن شهر کوهدشت، بررسی و تحلیل فضایی وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی آنها ضروری به نظر می‌رسد. جامعه آماری این پژوهش شامل شهروندان محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت است که با بهره‌گیری از فرمول کوکران ۳۸۵ نفر از آنها از طریق نمونه‌گیری تصادفی انتخاب گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل تحلیل عاملی نوع R و روش آماری آزمون T تک‌نمونه‌ای در محیط نرم‌افزار Spss استفاده شده است. بر اساس نتایج مدل تحلیل عاملی، ۶ عامل بارگذاری شده در مجموع ۷۰/۲۴ درصد از واریانس را تبیین می‌کند. نتایج مدل تحلیل خوشه‌ای بر مبنای امتیاز عاملی محله‌ها حاکی از آن است که محله‌های بوعلی و صاحب‌الزمان در خوشه اول و به عنوان محله‌های فراتوسعه، محله‌های فردوسی، سد ساحلی، دارایی و رودکی در خوشه دوم و به عنوان محله‌های توسعه‌یافته، محله‌های بانک کشاورزی و معلم در خوشه سوم و به عنوان محله‌های نیمه‌توسعه، محله‌های جهاد شمالی و مطهری در خوشه چهارم و به عنوان محله‌های توسعه‌نیافته و محله انتهایی بوعلی در پایین‌ترین سطح یعنی خوشه پنجم و به عنوان محروم‌ترین محله قرار دارند. همچنین با توجه به آزمون T تک‌نمونه‌ای می‌توان گفت که محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت در عامل‌های اقتصادی خدماتی، تسهیلات شهری، خدمات اجتماعی و وضعیت محیطی در وضع نامناسب و در عامل‌های سلامت و امنیت و امکانات آموزشی به ترتیب با میانگین‌هایی به میزان ۳/۲۲ و ۳/۰۹ در وضعیت بهتری قرار دارند.

کلیدواژه‌ها: تحلیل عاملی، کیفیت زندگی، محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت

مقدمه

بررسی و تحلیل کیفیت زندگی^۱ یکی از زمینه‌های مطالعاتی محققان، برنامه‌ریزان و دولت‌ها در چند دهه اخیر در بسیاری از رشته‌ها از جمله علوم اجتماعی، روان‌شناسی، جغرافیای شهری، علوم محیطی، شهرسازی، علوم طب و... بوده است. همگام با افزایش جمعیت، شهرنشینی و تمرکز صنایع، سرمایه‌ها، امکانات و خدمات شهری رشد کرده و شهرهای بزرگ به کلان‌شهرهای کنونی تبدیل شده و مشکلات جبران‌ناپذیری برای بشر پدید آمده است. به همین دلیل توجه بسیاری از دانشمندان و صاحب‌نظران به مفهوم کیفیت زندگی معطوف شد، تا از این طریق تلاش‌هایی در راستای ارتقای شرایط زندگی و بهبود بعد کیفی زندگی بشر صورت گیرد (ربانی و کیان‌پور، ۱۳۸۶: ۶۸). در واقع نابرابری‌های شهر دیگر تنها برای بازتاب نابرابری‌های درآمدی نیست، بلکه در رشد جمعیت، تهیه خدمات، تولید اشتغال، آموزش و پرورش، دسترسی به امکانات و تسهیلات شهری، امکانات رفاهی و فضاهای تفریحی، سلامت، شادمانی، امنیت محیط مادی و اجتماعی به‌کار می‌رود و همه این عوامل از موقعیت مکانی زندگی و پایگاه طبقاتی تأثیر می‌پذیرد. از آنجا که معیارهای زندگی بر پایه همین کیفیت‌ها تعریف می‌شود، بنابراین دارای تعیین مکانی و طبقاتی است (حاتمی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۴). نگاه صرف کارکردی برنامه‌ریزی‌ها به ابعاد و جنبه‌های مختلف زندگی در گذشته، سبب شد از اواخر دهه ۱۹۶۰ تحت تأثیر نیازها و آگاهی‌های جدید، مفاهیم اجتماعی نوینی مثل رفاه اجتماعی، امنیت اجتماعی، کیفیت زندگی و عدالت اجتماعی در قلمرو برنامه‌ریزی و توسعه عمومی مطرح شود. کیفیت زندگی یکی از این رویکردهای نوین در زمینه اصلاح و تکامل مفهوم توسعه است. در پرتو نفوذ این مفهوم، رویکردی جدید در برنامه‌ریزی شهری شکل گرفته است که معتقد است برنامه‌ریزی شهری علاوه بر اهداف کارکردی می‌باید به نیازهای کیفی و روانی مردم در محیط زندگی شهری، مانند هویت اجتماعی، امنیت و رفاه اجتماعی، اشتغال پایدار، آسایش روانی، احساس زیبایی، هم‌بستگی و تعلق اجتماعی و... نیز پاسخ گوید (مهدی‌زاده، ۱۳۸۲: ۳۰۱-۲۹۱). برنامه‌ریزان شهری عهده‌دار مدیریت محیط عینی شهری‌اند. از این‌رو، آگاهی آنها درباره چگونگی تأثیرگذاری تصمیماتشان بر رضایت شهروندان از زندگی شهری مزایای زیادی برای آنها به همراه خواهد داشت. خروجی‌های مطالعات کیفیت زندگی شهری می‌تواند اطلاعات مفیدی برای برنامه‌ریزی توسعه و طراحی استراتژی‌هایی که کیفیت زندگی شهروندان را ارتقا می‌دهند، فراهم آورد. این مطالعات اغلب وظایف کلیدی از قبیل آگاه کردن شهروندان، گروه‌های اجتماعی و سیاست‌گذاران از روندهای کیفیت زندگی را بر عهده دارند. نتایج مطالعات کیفیت زندگی می‌تواند به ارزیابی سیاست‌ها، رتبه‌بندی مکان‌ها، تدوین استراتژی‌های مدیریت و برنامه‌ریزی شهری کمک کرده و درک و اولویت‌بندی مسائل اجتماع برای برنامه‌ریزان و مدیران شهری به منظور ارتقای کیفیت زندگی شهروندان را تسهیل کند. همچنین یافته‌های کیفیت زندگی می‌تواند برای بازشناسی استراتژی‌های سیاسی قبلی و طراحی سیاست‌های برنامه‌ریزی آینده استفاده شود (Lee, 2008: 1207). این مطالعات کیفیت زندگی می‌تواند به شناسایی نواحی مسئله‌دار، علل نارضایتی مردم، اولویت‌های شهروندان در زندگی، تأثیر فاکتورهای اجتماعی - جمعیتی بر کیفیت زندگی و پایش و

ارزیابی کارایی سیاست‌ها و استراتژی‌ها در زمینه کیفیت زندگی کمک کند. در این راستا ساتوس^۱ و مارتینز^۲ در سال ۲۰۰۷ اشاره می‌کنند که مشارکت اجتماع محلی در مطالعات کیفیت زندگی می‌تواند پشتیبانی مهمی برای تعیین سیاست‌ها و اهداف بلندمدت باشد.

بافت‌های فرسوده^۳ و ناکارآمد شهری بخش اعظمی از سطح شهرهای کشور را تشکیل می‌دهند. اگرچه این بافت‌ها به دلیل داشتن مشکلات متعدد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، عملکردی، ترافیکی و زیست‌محیطی از عمده چالش‌های مدیریت شهری و نظام شهرسازی محسوب می‌شوند و برای کل گستره شهری یک تهدید جدی به‌شمار می‌آیند، در عین حال همین بافت‌های فرسوده مهم‌ترین پتانسیل شهرها برای استفاده از زمین برای اسکان جمعیت، تأمین فضاهای باز خدماتی و نیز بهبود محیط زیست به حساب می‌آیند (سجادی و محمدی، ۱۳۹۰: ۵۶). بافت‌های فرسوده در شهرهای متفاوت از الگوهای متفاوتی پیروی کرده‌اند و بر خلاف پنداشت عمومی، این‌گونه نیست که ساکنان بافت‌های فرسوده تعلق خاطری به این محلات نداشته باشند؛ بلکه این سرمایه و پتانسیل ارزشمند می‌تواند در طول سال‌های متمادی از بین برود و سرمایه‌های انسانی که به این محلات تعلق دارند، در گیرودار مشکلات متعدد، بافت را ترک گویند و فرسودگی کالبدی به بلای فرسودگی اجتماعی هم گرفتار آید. کوهدشت یکی از شهرهایی است که محدوده واقعی بافت فرسوده آن محدوده‌ای است که بنای واقعی ایجاد شهر بر آن و بر مردمانی که بیش از صد سال این تجربه را با خود دارند، حمل شده است. ساکنان این محدوده هنوز هم مدیریت اجتماعی و فرهنگی شهر را در دست دارند و می‌توانند شرایط را مدیریت کنند. لذا مدیریت شهری باید از این سرمایه بهره برد و در راستای توسعه شهر و بازسازی بافت فرسوده از آن استفاده کند (طرح تفصیلی ویژه بافت فرسوده شهر کوهدشت، ۱۳۹۰: ۶). بنابراین، با توجه به اهمیت بافت‌های فرسوده شهری و لزوم توجه بیشتر مسئولان به آن و همچنین با در نظر داشتن روند رو به رشد جمعیت شهر کوهدشت و به تبع آن گسترش فیزیکی این شهر طی دهه‌های اخیر، این پژوهش به مطالعه و بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی در محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت از دیدگاه شهروندان این محله‌ها اختصاص دارد. علاوه بر آن، از پژوهش مشخص خواهد کرد که نحوه توزیع فضایی - مکانی شاخص‌های کیفیت زندگی در سطح محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت به چه صورت است و به این نتیجه منتهی خواهد شد که آیا شاخص‌های کیفیت زندگی و توزیع جغرافیایی آن در سطح محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت به صورت مطلوب و عادلانه است یا خیر؟

مبانی نظری

برنامه‌ریزی در نیمه اول قرن بیستم بر مبنای «حق حاکمیت انحصاری دولت»، «خردگرایی»^۴ و «اثبات‌گرایی»^۵ استوار بود و بیش از هر عاملی از رقابت کشورهای بزرگ، جنگ‌های بین‌المللی، کشاکش جهان دوقطبی و دخالت‌های وسیع

1. Santos
2. Martins
3. Old Texture
4. Rationalism
5. Positivism

دولت‌ها در امور اقتصادی و اجتماعی تأثیر می‌پذیرفت. این نوع برنامه‌ریزی به اعتبار ماهیت نظری و روش‌شناسی خاص خود به «برنامه‌ریزی جامع»^۱ یا «برنامه‌ریزی عقلانی»^۲ و به عبارتی دیگر به «دیدگاه سنتی» معروف شده که برنامه‌ریزی شهری نیز تا چند دهه اخیر عمیقاً از آن تأثیر پذیرفته بود. نتیجه عمده، وضعیت «جدایی کامل انسان از طبیعت» بود که بی‌توجهی به مقیاس انسانی را در ابعاد و محورهای برنامه‌ریزی در پی داشت. اما برنامه‌ریزی در نیمه دوم قرن بیستم بیشتر تحت تأثیر مفاهیم و نظریه‌های سیاسی، اجتماعی فلسفی و روش‌شناختی از قبیل «نسبیت‌گرایی»^۳، «خردگرایی انتقادی»^۴، «هرمونیک انتقادی»^۵، «جامعه مدنی»^۶، «دموکراسی»^۷، «تکثرگرایی»^۸، «کیفیت زندگی»^۹، «رفاه عمومی»^{۱۰}، «عدالت اجتماعی»^{۱۱} و غیره قرار گرفت و بر این اساس ناچار تحولات اساسی و بنیادی در روش‌ها، مفاهیم، اهداف و انگاره‌های آن صورت گرفت (کوکبی، ۱۳۸۴: ۱۹-۱۸). به عبارتی دیگر، جامعه بشری پس از تجارب خود از رویکرد برنامه‌ریزی عقلانی، به نوعی بازنگری و بازاندیشی در اقدامات خود روی آورده است که موجبات تجدیدنظر در باورها و شیوه‌های پیشین شده و موجبات پدید آمدن گرایش‌هایی تازه را در عرصه برنامه‌ریزی شهری فراهم آورده است. یکی از گرایش‌های نو که تأثیر شگرفی در فرایند تحول دیدگاه‌ها و روش‌های برنامه‌ریزی شهری در نیمه دوم قرن بیستم داشته است، نظریه‌های اجتماعی و کیفی توسعه است که در قالب مفاهیمی همچون کیفیت زندگی، رفاه اجتماعی و غیره نمود عینی یافته است. این مفاهیم مورد توجه مجامع علمی و تحقیقاتی جهان قرار گرفت، به گونه‌ای که کنگره‌ها و همایش‌های بین‌المللی مختلفی با عنوان «توسعه پایدار شهری در قالب کنفرانس ریو» و ... برگزار شد و به تصویب جهانی رسید. نتیجه و حاصل برگزاری چنین همایش‌هایی در عرصه جهانی، رواج مفاهیم و کاربرد شاخص‌های اجتماعی و کیفی در فرایند برنامه‌ریزی شهری بوده است. به طوری که برنامه‌ریزی شهر را به جست‌وجوی شاخص‌ها و معیارهای جدید برای ارتقای کیفیت زندگی شهری سوق داده است (کوکبی و همکاران، ۳۸۴: ۸-۷). به طور کلی می‌توان گفت که مفهوم کیفیت زندگی شهری^{۱۲} یا کیفیت محیط زندگی^{۱۳} با هدف اصلاح و تکامل مفهوم توسعه از توسعه صرف کمی و اقتصادی به توسعه پایدار شهری مطرح و مورد توجه قرار گرفت. در واقع این مفهوم پاسخی به توسعه صرف اقتصادی در مقیاس ملی و توسعه صرف کالبدی در مقیاس شهری بود و به نوعی مؤید توجه به شاخص‌ها و معیارهای اجتماعی، کیفی و اقتصادی پایدار در عرصه برنامه‌ریزی شهری و در تعامل با شاخص‌های کالبدی - کارکردی است (مهدی‌زاده، ۱۳۸۲: ۲۹۴). در روند توسعه و تکمیل مفهوم کیفیت زندگی در سکونتگاه‌ها، رویکردهای مختلفی به شرح زیر ارائه شده است (Van Poll, 1997: 11- 2): به نقل از مولودی، ۱۳۸۸: ۴۴ - ۳۶):

1. Comprehensive Planning
2. Rational Planning (Blue - Print Map)
3. Relativism
4. Civic Society
5. Pluralism
6. Public Welfare
7. Social Equity
8. Urban Quality of Life
9. Quality of Life Environment

الف) دیدگاه سیاست‌گذاران^۱

این دیدگاه که اغلب از سیاست‌های محیطی کشورها در سطح جهان شکل می‌گیرد، با توجه به شرایط غالب اقتصادی، اجتماعی و محیطی مناطق متفاوت است. در واقع، در رابطه با چگونگی روش‌های برخورد با مسئله کیفیت محیط از یک کشور تا کشور دیگر تفاوت‌های زیادی وجود دارد. این دیدگاه که در ابتدا بر پایه رویکرد تحلیل سیستمی محیط گسترش یافت، عمدتاً در پنج سطح فضایی مطرح و مد نظر قرار گرفت. به عبارت دیگر، مقیاس فضایی مسائل زیست‌محیطی در پنج سطح تعریف شد. این پنج سطح شامل، سطح جهانی، منطقه‌ای، ملی، محیط سکونتی شامل محله و مسکن است. هر کدام از این سطوح توسط فرایندهای ویژه‌ای که آن را از سطوح دیگر مجزا می‌کند، مشخص می‌شود. بر طبق این دیدگاه می‌توان نتیجه گرفت که کیفیت محیط سکونتی یک مفهوم سلسله‌مراتبی چندشاخصه است. بدین معنی که کیفیت محیطی در هر کدام از سطوح فضایی توسط چندین مشخصه ریزتر مشخص می‌گردد و این شاخص‌ها به منظور سنجش‌پذیری به شاخص‌های دیگری تقسیم می‌گردد (Van Poll, 1997: 11). در دیدگاه سیاست‌گذاران، به منظور دستیابی به کیفیت محیطی نیاز به ابزارهایی وجود دارد که زمینه اجرایی تفکرات را فراهم آورند. در این زمینه، منطقه‌بندی کاربری اراضی مهم‌ترین ابزار شناخته شده است. منطقه‌بندی کاربری اراضی در بعضی کشورها از جمله سیاست‌های به کار گرفته شده برای دستیابی و حفظ «کیفیت خوب محیط»^۲ است. این سیاست برای آن دسته از نواحی که عملکردهای مغایر هم دارند، فرمول‌بندی می‌شود. برای مثال نواحی مسکونی در مجاورت نواحی صنعتی (مولودی، ۱۳۸۸: ۳۸ - ۳۶).

ب) دیدگاه شناختی - روان‌شناسی^۳

این دیدگاه اصولاً بر رابطه انسان و محیط تأکید می‌کند و نظر بر این است که این رابطه به وسیله مشخصه‌های فردی و محیط تحت تأثیر قرار می‌گیرد. مردم در محیط زیست فعالیتی می‌کنند که امروزه منجر به تنزل (کیفیت) محیطی می‌شود. از سوی دیگر، وضعیت و شرایط بد محیط زیست نیز بر جمعیت ساکنانش تأثیر منفی می‌گذارد. درباره رابطه محیط و رفتار، چهار موضع‌گیری نظری به شرح زیر قابل تشخیص است (لنگ، ۱۳۸۱: ۱۱۴):

۱. رویکرد اختیاری: در رویکرد اختیاری اعتقاد بر این است که محیط هیچ تأثیری بر رفتار انسان ندارد که با توجه به بعضی محدودیت‌ها برای رفتار انسان این رویکرد قابل دفاع نیست.
۲. رویکرد امکان‌گرا: امکان‌گرایان محیط را تأمین‌کننده رفتار انسان و کمی بیشتر از آن می‌دانند. این رویکرد محیط را شامل مجموعه‌ای از فرصت‌های رفتاری می‌داند که بر طبق آن ممکن است عملی رخ داده یا رخ نداده باشد.
۳. رویکرد احتمال‌گرا: رویکرد احتمال‌گرایی به عدم قطعیت نظام وقوع رفتارهای انسان و محیط عمل‌طراحان معتقد است، ولی فرض می‌کند که اساس رفتار انسان متغیر است.
۴. رویکرد جبری: بر اساس اعتقاد به جبرگرایی، وقتی که مردم آزادانه عمل می‌کنند، در واقع تحت کنترل توارث و محیط‌اند. جبرگرایی محیطی که شاخه‌ای از نظریه تکامل است، محیط را تعیین‌کننده اصلی رفتار انسان می‌داند.

1. Policy's maker perspective
 2. Good Environmental Quality
 3. cognitive-psychological perspective

بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که واکنش فرد بر حسب شرایط در برابر عوامل محیطی می‌تواند قضاوت‌های متفاوتی را درباره این عوامل به همراه آورد. از همین رو اثرهای منفی عوامل محیطی می‌تواند دارای ارزش مساوی و یکسان نباشد و توسط یک فرد درجه‌بندی شود. برای مثال، سروصدای ناشی از ترافیک، ممکن است هنگامی که شخصی برای امتحان آماده می‌شود خیلی آزاردهنده باشد. همچنین دید فرد نسبت به یک مسئله می‌تواند اثرهای متفاوتی را از عوامل محیطی حاصل کند. به طوری که سروصدای ناشی از هواپیماهای نظامی ممکن است برای افرادی که دید مثبتی به ارتش دارند نسبت به افرادی که این دید را ندارند کمتر آزاردهنده باشد (Van Poll, 1997:15).

ج) دیدگاه تحقیقات تجربی^۱

این دیدگاه بر مبنای تحقیقات انجام گرفته در زمینه کیفیت محیطی ادراکی استوار است. به عبارت دیگر، این مرور تنها به مطالعاتی محدود می‌شود که: ۱. روی کیفیت محیط (سکونت) شهری متمرکز شده باشد؛ ۲. در آنها رضایتمندی از سکونت و محیط معیار غالب ارزیابی باشد؛ ۳. مشاهده‌گران ساکنان خود محل باشند؛ و ۴. محیط‌های سکونت شهری بر مبنای گستره وسیعی از شاخص‌ها ارزیابی شود. در این مطالعات، از ساکنان درباره موقعیت و شرایط فعلی سکونت بر مبنای مجموعه‌ای از شاخص‌های کیفیت پرسش می‌شود. این کار یا به وسیله پرسش‌نامه، یا توسط مصاحبه رودررو انجام می‌گیرد. شاخص‌ها یا مشخصه‌ها با توجه به کیفیت ادراکی محیط مورد توجه قرار می‌گیرند. مهم‌ترین هدف در این مرحله فهرست کردن شاخص‌های مهم درباره محیط سکونت شهری است (Van Poll, 1997:18-21).

واژه کیفیت در لاتین (Qual) به معنی چیزی و چه و Quality به مفهوم چگونگی آمده و QoI از منظر واژگانی به معنی چگونگی زندگی و دربرگیرنده تفاوت‌های آن است که برای هر فرد، ویژه و یگانه و متفاوت با دیگران است (کردزنگنه، ۱۳۸۵: ۲۰). واژه کیفیت زندگی بیشتر با محیط طبیعی و شرایط خارجی زندگی افراد از قبیل آلودگی، کیفیت مسکن، جنبه‌های زیبایی‌شناختی، تراکم ترافیک، شیوع جرم و مانند اینها در ارتباط است (Wang et al, 2010). فو^۲ (۲۰۰۰)، کیفیت زندگی را رضایت کلی فرد از زندگی خود قلمداد می‌کند. داس^۳ (۲۰۰۸)، کیفیت زندگی را به عنوان بهزیستی یا عدم بهزیستی مردم و محیط زندگی آنها تعریف کرده است. با توجه به آنچه ذکر گردید، می‌توان گفت که در زمان حاضر اتفاق نظر چندانی در زمینه مفهوم کیفیت زندگی وجود ندارد، ولی اگر مشترکات این تعاریف مد نظر قرار گیرد، در آن صورت می‌توان گفت که کیفیت زندگی عبارت است از شرایط بهتر زندگی که در آن توازن، هماهنگی، مطلوبیت و برابری عادلانه نهادینه شده یا زمینه‌های لازم برای زندگی همراه با سلامت، امنیت، آسایش، آرامش، نشاط، خلاقیت و زیبایی پدید آمده باشد (یوسفی، ۱۳۸۱: ۱). همچنین می‌توان گفت که اصولاً کیفیت زندگی مفهومی پیچیده و چندبعدی است که با وضعیت جمعیت در یک مقیاس جغرافیایی خاص (مانند روستا، شهر، یا کشور) در ارتباط است؛ از این رو، هم به شاخص‌های ذهنی یا کیفی و هم به شاخص‌های عینی و کمی متکی است (کوکبی، ۱۳۸۵). به سخن دیگر، به‌رغم

1. Empirical Research Perspective

2. Foo

3. dass

اختلاف نظرهایی که در تعریف کیفیت زندگی وجود دارد، توافقی ادراکی نیز در بین متخصصان به چشم می‌خورد که بر مبنای آن بیشتر آنها کیفیت زندگی را مشتمل بر ابعاد مثبت و مفهومی چندبعدی می‌دانند. آنچه که در این ادراک مسلم به نظر می‌رسد، این است که تمامی مطالعات کیفیت زندگی تحت دو سرفصل شاخص‌های عینی و شاخص‌های ذهنی انجام می‌گیرد (Allen, Vogt and Cordes, 2002, 14). به‌طور کلی، کیفیت زندگی، مفهومی پیچیده و چندبعدی است که تحت تأثیر مؤلفه‌هایی چون زمان و مکان، ارزش‌های فردی و اجتماعی قرار دارد و از این‌رو معانی گوناگونی برای افراد و گروه‌های مختلف بر آن مترتب است. برخی آن را به عنوان قابلیت زیست‌پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به عنوان اندازه‌ای برای میزان جذابیت و برخی آن را به عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایتمندی و مواردی از این دست تعبیر کرده‌اند (Epley and Menon, 2007).

کیفیت زندگی مفهوم جدیدی نیست. این مفهوم در فلسفه یونان نیز وجود داشته و ارسطو در مبحث شادکامی بدان اشاره کرده است. همچنین در دوران جدید کسانی چون کی‌یر کگارد^۱، ژان پل سارتر^۲، مازلو^۳ و دیگران در مباحث مربوط به حالات درونی اشخاص به آن توجه کرده‌اند (پورطاهری و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۴). اولین اثر مهم درباره کیفیت زندگی از آگبرن^۴ (۱۹۴۶)، است که درباره حیات روستایی در ایالات متحده نوشته شده است. در دهه ۱۹۶۰ هنگامی که جامعه‌شناسان علیه چیرگی شاخص‌های اقتصادی واکنش نشان دادند، مفهوم کیفیت زندگی در پژوهش‌های اجتماعی اهمیت یافت، اما تا آن هنگام تمام شاخص‌های کیفیت زندگی، عینی بودند. مراکز تحقیقاتی گوناگونی هم اکنون به سنجش کیفیت زندگی در سطح ملی و بین‌المللی می‌پردازند. در ایالات متحده آمریکا از دهه ۱۹۶۰ انستیتو تحقیقات اجتماعی در دانشگاه میشیگان و مرکز نظرسنجی شیکاگو کیفیت زندگی را می‌سنجند و از سال ۱۹۵۵ با تأسیس انجمن بین‌المللی پژوهش‌های کیفیت زندگی^۵، سنجش این مفهوم به‌خوبی نهادینه شده است (فیلیپس^۶، ۲۰۰۶). مفهوم کیفیت زندگی برای نخستین بار در سال ۱۹۶۶ در کتابی با عنوان *شاخص‌های اجتماعی*^۷ توسط ریموند بائر^۸ مورد توجه قرار گرفت (مهدی‌زاده و دیگران، ۱۳۸۲: ۴۶). موریس در سال ۱۹۷۹ شاخص فیزیکی کیفیت زندگی^۹ را به منظور سنجش کیفیت زندگی افراد مطرح کرد. به دنبال این تأکیدها، داسکوپتا و ویل در سال ۱۹۹۲ سنجش‌ای از کیفیت زندگی را ارائه دادند که به‌وسیله معرف‌های درآمد سرانه، امید به زندگی در زمان تولد، نرخ با سوادی افراد بالغ و معرف‌های حقوقی سیاسی مانند آزادی‌های مدنی ارزیابی می‌شد (اونوک، ۱۳۸۴: ۳۰). توجه دانش جغرافیا کیفیت زندگی و مفاهیم مربوط به آن به اواخر دهه ۱۹۶۰ برمی‌گردد. این به معنای آن نیست که جغرافیای انسانی پیش از آن نسبت به کیفیت زندگی به‌طور کامل بی‌اعتنا بوده است، بلکه صرفاً منظور آن است که دل‌مشغولی سنتی جغرافیا به مفاهیمی چون منابع طبیعی،

1 . Kerkegaard

2 . Sarter

3 . Maslow

4 . Ogburn.

5 . International society for quality of life study

6 . philips

7 . social indicators

8 . Raymond Bauer

9 . Physical Quality of Life Index (PQI)

تولید و ویژگی‌های جمعیتی بر هر گونه توجه به مصرف در مفهوم وسیع کلمه مسلط بوده است. وجود شیوه‌های گوناگون معیشت در مکان‌های مختلف، محور مرکزی جهان‌بینی جغرافی‌دانان را تشکیل می‌داد، ولی معمولاً از هر گونه مقایسه کیفی صریح پرهیز می‌شد. آنچه درباره جغرافیای روشمند اجتماعی (یا جغرافیای رادیکال) که در اواخر دهه ۱۹۶۰ شکل گرفت شایان توجه بود و جدید به شمار می‌رفت، توجه به عناوینی چون فقر، بهداشت، گرسنگی، جرم و جنایت و آلودگی محیط زیست و سهم هر یک به عنوان شرایط متغیر فضایی در کیفیت عمومی زندگی مردم بود که تا آن زمان مورد غفلت واقع شده بود (اسمیت، ۱۹۷۳؛ به نقل از حاتمی‌نژاد و اردبیلی، ۱۳۸۱: ۱۶۰). از جمله پژوهش‌های صورت‌گرفته در زمینه کیفیت زندگی، می‌توان به پژوهش‌های زیر اشاره کرد:

- داس^۱ و همکاران (۲۰۰۳)، در پژوهشی با عنوان شاخص‌های کیفیت محیطی ادراکی سکونت و وابستگی محله‌ای در محیط‌های شهری، مورد: شهر رم، دو روش اندازه‌گیری کیفیت روابط ساکنان با محیط‌های سکونت شهری (محله‌ها) را ارائه می‌دهند. در روش اول آنها یازده معیار کیفیت ادراکی محیطی را در محیط سکونت شهری اندازه‌گیری کرده‌اند و در روش دوم یک معیار برای اندازه‌گیری وابستگی محله‌ای به کار برده‌اند.
- براون^۲ و همکاران (۲۰۰۴)، به بررسی کیفیت زندگی در دو سطح کلان و خرد می‌پردازند و به این نتیجه می‌رسند که شاخص‌های کلان شامل شاخص‌های درآمد و اشتغال، مسکن، آموزش و پرورش و ... است و شاخص‌های خرد نیز دربرگیرنده تجارب و ارزش‌های فرد و معرف‌های مرتبط مثل رفاه، خوشبختی و رضایت از زندگی است.
- داس^۳ (۲۰۰۸)، چارچوب مفهومی برای سنجش کیفیت زندگی شهری پیشنهاد کرده که ارتباط بین محیط و کیفیت زندگی را نشان می‌دهد. این مدل رویکردی پایین به بالا را پیشنهاد می‌کند و در آن شاخص‌های عینی و ذهنی برای مطالعه کیفیت کلی زندگی مورد توجه قرار گرفته است.
- خادم‌الحسینی و همکاران (۱۳۸۹)، در مقاله‌ای با عنوان سنجش کیفیت ذهنی زندگی در نواحی شهری، مورد: شهر نورآباد (استان لرستان) به این نتیجه دست یافته‌اند که حدود ۹/۷ درصد پاسخگویان در شهر نورآباد به‌طور کامل از کیفیت زندگی خود راضی و حدود ۲/۳ درصد کاملاً ناراضی‌اند. حدود ۸۸ درصد پاسخگویان نیز دارای میزان رضایتی بین این دو حد بالا و پایین‌اند. علاوه بر این فهمیده شد که کیفیت زندگی مفهومی چندبعدی است که توسعه کالبدی، رضایت از امکانات، سرمایه اجتماعی، بهزیستی ذهنی، محیط محلی و آرامش شهری ابعاد آن را در شهر نورآباد تشکیل می‌دهد و عامل بهزیستی نیز حدود ۳۵ درصد تغییرات آن را تبیین می‌کند.
- پوراحمد و همکاران (۱۳۹۱)، در مقاله‌ای با عنوان تحلیل طبقه‌بندی کیفیت زندگی شهری با روش SAW، به ارزیابی هر یک از محلات شهر بابلسر از نظر برخورداری از شاخص‌های کیفیت زندگی پرداخته‌اند. بر اساس نتایج، ساکنان محله‌های شهری با اینکه می‌توانند استانداردهای بالایی از کیفیت زندگی عینی داشته باشند، اما ممکن است باز هم از زندگی خود حس رضایتمندی نداشته باشند و در مقابل، ساکنان محله‌ای فقیرنشین

1. Das

2. Brown

3. Das

ممکن است از زندگی خود راضی باشند. در مجموع می‌توان گفت در بسیاری موارد کیفیت‌های مربوط به محیط ساخته‌شده و دیگر ابعاد کیفیت عینی زندگی بر حس رضایتمندی افراد تأثیر دارد.

- حاتمی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۱)، در مقاله‌ای با عنوان شهر و عدالت اجتماعی: تحلیلی بر نابرابری‌های محله‌ای، مطالعه موردی: محله‌های قدیمی شهر میاندوآب سطوح کیفیت زندگی در بافت قدیم میاندوآب بر اساس هفده شاخص کیفیت زندگی و نیز ارتباط آن با سرانه کاربری‌های شهری در سطح محلات را تبیین کرده‌اند، بر اساس نتایج حاصل از بررسی مدل SAW، محله‌های ۲۱، ۲۰، ۱۹ و ۱۶ در شاخص‌های کیفیت زندگی در رتبه‌های نخست قرار داشته‌اند و در توزیع سرانه کاربری‌های شهری بر اساس مدل تاپسیس محله‌های ۲۰، ۴، ۲۱ و ۱۹ در رتبه‌های اول قرار داشتند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که ارتباط معناداری بین توزیع سرانه کاربری‌های شهری و کیفیت زندگی وجود دارد.

قلمرو پژوهش

بر اساس تقسیمات اداری و سیاسی کشور، شهر کوهدشت مرکز شهرستان کوهدشت و از توابع استان لرستان است. این شهر با مساحت ۸/۴۵ کیلومتر مربع ۴۰/۶ درصد از جمعیت شهرستان را به خود اختصاص داده است. ایجاد شهر فعلی کوهدشت به دوره پهلوی (۱۳۱۲ ه. ش) و فرمان رضاخان مبنی بر تخت قاپو کردن عشایر برمی‌گردد. به استناد اسناد و مدارک موجود در کارگزینی استانداری تاریخ انتصاب اولین شهردار برای کوهدشت سال ۱۳۳۱ و بنابراین زمان شکل‌گیری شهر و تأسیس شهرداری همین سال بوده است. مطالعاتی که در زمینه گسترش تاریخی شهر انجام گرفته بیانگر این است که هسته اولیه شهر در نزدیکی میدان امام خمینی واقع شده است. در بین دهه‌های ۴۰ تا ۵۰ با توجه به برنامه‌های پنجم و ششم پهلوی در زمینه گسترش شهرنشینی و ایجاد مراکز عمران روستایی، این شهر نیز از پذیرش مهاجران مناطق روستایی بهره‌مند شد و طوایف مختلف ساکن در اطراف شهر به شهر مهاجرت کردند (استانداری لرستان، ۱۳۷۱: ۴۲). محدوده تحت مطالعه قسمتی از شهر کوهدشت را شامل می‌شود که با توجه به سنجش وضعیت شهر بر اساس معیارهای فرسودگی (ریزدانه بودن قطعات، نفوذپذیری پایین و استحکام پایین ابنیه) به عنوان بافت فرسوده شناسایی شده است. وسعت محدوده بافت فرسوده شهر کوهدشت ۱۰۷/۱ هکتار است. این محدوده ۲۹ درصد از کل سطح شهر کوهدشت را در بر گرفته است. جمعیتی که در این بافت سکونت دارند نیز معادل ۲۹۳۰۹ نفر است. این تعداد ۳۴/۱ درصد از کل جمعیت ساکن در شهر کوهدشت را به خود اختصاص می‌دهد. محدوده بافت فرسوده کوهدشت به جز هسته مرکزی شهر، قسمت‌هایی از تازه‌آباد شاهپوند و آخر خیابان بوعلی را در بر می‌گیرد. این محدوده‌ها به لحاظ ویژگی‌های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و... تفاوت‌های شایان توجهی با یکدیگر دارند. این بافت به لحاظ کیفیت بصری و کالبدی نیز فرسوده است و به‌طور کلی شهر در وضعیت چندان مساعدی قرار ندارد. بیشتر ساختمان‌ها فاقد نماسازی‌اند و ساخت‌وسازهای جدید بدون توجه به زمینه خود شکل گرفته‌اند (شرکت بین‌المللی پردازش اطلاعات نقش کلیک، ۱۳۹۰).

روش تحقیق

در این پژوهش با توجه به هدف تحقیق (بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر کوهدشت و توزیع فضایی آن در بین محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت)، از روش تحلیلی-توصیفی استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل شهروندان شهر کوهدشت است که با بهره‌گیری از فرمول کوکران و از طریق نمونه‌گیری تصادفی ۳۸۵ نفر به عنوان جامعه آماری پژوهش انتخاب گردید. در ادامه با توجه به میزان جمعیت هر یک از محلات در سال ۱۳۹۰ (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰) این مقدار در میان این محلات به شرح جدول ۱ توزیع گردید.

جدول ۱. تعداد جمعیت و جامعه آماری محله‌های بافت فرسوده کوهدشت

نام محله	جمعیت	تعداد نمونه	نام محله	جمعیت	تعداد نمونه
انتهای خیابان بوعلی	۱۰۳۲	۳۰	رودکی	۲۹۸۴	۳۶
بانک کشاورزی	۲۶۷۳	۳۵	سد ساحلی	۸۰۶	۲۹
بوعلی	۲۶۶۲	۳۵	صاحب‌الزمان	۱۹۰۲	۳۲
تازه‌آباد	۸۵۴۷	۵۴	فردوسی	۱۹۴۸	۳۳
جهاد شمالی	۲۴۳۴	۳۴	معلم	۱۰۵۹	۳۰
دارایی	۳۲۶۲	۳۷	کل	۲۹۳۰۹	۳۸۵

برای جمع‌آوری اطلاعات این پژوهش مراحل زیر مورد توجه قرار گرفت:
مرحله اول: از طریق مطالعات کتابخانه‌ای- اسنادی، کیفیت زندگی، پیشینه، اهمیت و شاخص‌های آن بررسی و مطالعه شد.

مرحله دوم: با استفاده از مطالعات پیمایشی شامل مراجعه به محل، مشاهده و پرسش‌نامه، داده‌های مورد نیاز در زمینه کیفیت زندگی در شهر کوهدشت جمع‌آوری گردید.
مرحله سوم: بعد از جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز تحقیق، نسبت به تجزیه و تحلیل سؤال‌های پژوهش در محیط Spss و GIS اقدام گردید.

برای تعیین روایی پرسش‌نامه تحقیق با ۵ نفر از استادان، صاحب‌نظران و کارشناسان مشورت به عمل آمده و نظرهای انتقادی و پیشنهادها اصلاحی آنان در پرسش‌نامه اعمال گردید. ضریب آلفای کرونباخ برای شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر کوهدشت ۰/۷۸ محاسبه گردید که با استناد به نظر اوپنهام ضریب پایایی فوق بیانگر روایی قابل قبول است.

یافته‌های تحقیق

پراکنش کیفیت زندگی در محلات بافت فرسوده شهر کوهدشت

در این پژوهش با استفاده از ۳۶ شاخص کیفیت زندگی، محلات بافت فرسوده شهر کوهدشت بررسی شده است. برای

اطمینان از مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی، مبنی بر اینکه ماتریس هم‌بستگی‌هایی که پایه تحلیل عاملی قرار می‌گیرد در جامعه برابر با صفر نیست، باید از آزمون بارتلت استفاده کرد. آزمون بارتلت فرض «یکه بودن ماتریس ضرایب هم‌بستگی» را می‌سنجد. به گونه‌ای که اگر آزمون بارتلت^۱ معنی‌دار نباشد (احتمال مربوط بزرگ‌تر از ۰/۰۵ باشد)، این امکان برای ماتریس هم‌بستگی وجود دارد که ماتریس یکه باشد؛ و این امر بدان معناست که ماتریس مذکور برای تحلیل‌های بعدی مناسب نیست (جی.ان. کیم و دیگران، ۱۳۸۱). با توجه به اینکه مقدار kmo برابر با ۰/۶۲۳ است، داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب است (جدول ۲). همچنین ۶ عامل بارگذاری شده در مجموع ۷۰/۲۴ درصد از واریانس را می‌پوشاند که نشان‌دهنده رضایت‌بخش بودن تحلیل عاملی برای این پژوهش است (جدول ۳).

جدول ۲. KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		۰/۷۴۷
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	۱۴۷۸۹/۸
	df	۶۳۰
	Sig.	۰/۰۰۰

جدول ۳. عوامل نهایی استخراج شده و مقدار خاص آنها

عوامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد واریانس تجمعی
۱	۸/۵۷۳	۲۳/۸۱۴	۲۳/۸۱۴
۲	۴/۷۸۹	۱۳/۳۰۲	۳۷/۱۱۵
۳	۴/۵۲۸	۱۲/۵۷۹	۴۹/۶۹۴
۴	۲/۸۱۵	۷/۸۱۹	۵۷/۵۱۳
۵	۲/۳۴۲	۶/۵۰۴	۶۴/۰۱۸
۶	۲/۲۴۲	۶/۲۲۹	۷۰/۲۴۷

با توجه به میزان هم‌بستگی هر یک از شاخص‌ها، می‌توان اسامی یا عناوین مناسبی را برای هر یک از آنها انتخاب کرد که در ذیل به آن پرداخته می‌شود:

عامل اول: در این عامل ۱۴ شاخص قرار دارد که مقدار ویژه این عامل ۸/۵۷۳ است که ۲۳/۸۱۴ درصد واریانس را

تبیین می‌کند. با توجه به شاخص‌های بارگذاری شده این عامل عامل «اقتصادی - خدماتی» نام نهاده شده است (جدول ۴).

1. Bartlett's Test

جدول ۴. شاخص‌های بارگذاری شده در عامل اول

ردیف	نام شاخص	هم‌بستگی
۱	تأسیسات و امکانات ورزشی	۰/۸۲۷
۲	روشنایی خیابان‌ها و کوچه‌ها در شب	۰/۷۹۴
۳	فعالیت‌های شهرداری برای مدیریت فضاهای عمومی	۰/۷۹۴
۴	سیستم جمع‌آوری و دفع فاضلاب	۰/۷۵۴
۵	نحوه جمع‌آوری و دفع زباله	۰/۷۴۲
۶	فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی	۰/۷۴۰
۷	پاکیزگی خیابان‌ها و کوچه‌ها	۰/۷۳۶
۸	موفقیت‌های کسب‌شده در زندگی	۰/۷۲۲
۹	فرصت‌های شغلی موجود در شهر	۰/۵۹۴
۱۰	میزان امیدواری به آینده	۰/۵۸۱
۱۱	سطح درآمد	۰/۵۴۱
۱۲	رضایت از شغل خود	۰/۵۳۴
۱۳	وضعیت تغذیه	۰/۴۹۲
۱۴	خدمات اورژانسی محله	۰/۴۲۴

بر مبنای امتیاز عامل به‌دست‌آمده از عامل اول، رتبه‌بندی محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت در عامل اول «اقتصادی - خدماتی» انجام گرفت که بر این اساس محله بوعلی با امتیاز عاملی برابر با ۱۱/۷۸ در رتبه اول، محله فردوسی با ۱۰/۵۴ در رتبه دوم و محله صاحب‌الزمان با ۶/۹۹ در رتبه سوم قرار دارد. همچنین محله‌های انتهایی بوعلی، جهاد شمالی و مطهری از لحاظ برخورداری از وضعیت اقتصادی و خدماتی به‌ترتیب در رتبه‌های ۱۱، ۱۰ و ۹ قرار دارند (جدول ۵).

جدول ۵. رتبه‌بندی محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت در عامل اول «اقتصادی - خدماتی»

رتبه	امتیاز عامل اول	محلات	رتبه	امتیاز عامل اول	محلات
۷	۰/۶۷	رودکی	۱	۱۱/۷۸	بوعلی
۸	-۴/۵۰	بانک کشاورزی	۲	۱۰/۵۴	فردوسی
۹	-۵/۲۶	مطهری	۳	۶/۹۹	صاحب‌الزمان
۱۰	-۷/۴۰	جهاد شمالی	۴	۶/۶۴	معلم
۱۱	-۲۳/۱۲	انتهای بوعلی	۵	۶/۲۲	دارابی
-	-	-	۶	۱/۲۳	سدساحلی

عامل دوم: مقدار ویژه این عامل ۴/۷۸۹ است که ۱۳/۳۰۲ درصد واریانس را محاسبه و تفسیر می‌کند. در این عامل ۸ شاخص بارگذاری شده‌اند که همگی از نوع خدمات و تسهیلات بخش سلامت و امنیت‌اند. بدین ترتیب این عامل را می‌توان عامل «سلامت و امنیت» نام‌گذاری کرد (جدول ۶).

جدول ۶. شاخص‌های بارگذاری شده در عامل اول «اقتصادی- خدماتی»

ردیف	نام شاخص	هم‌بستگی
۱	آرامش و سکون محله	۰/۶۹۵
۲	احساس امنیت	۰/۶۸۵
۳	وضعیت مسکن	۰/۶۸۰
۴	وضعیت کلی محله	۰/۶۷۷
۵	نحوه گذران اوقات فراغت	۰/۶۲۸
۶	میزان احساس تعلق به محله خود	۰/۵۹۲
۷	وضعیت سلامت خود و خانواده	۰/۵۴۶
۸	خدمات بهداشتی و درمانی موجود در محله	۰/۲۴۹

توزیع فضایی خدمات و تسهیلات بخش سلامت و امنیت در بین محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت به شرح زیر است: محله صاحب الزمان با امتیاز عاملی معادل ۱۵/۷۳ رتبه اول، محله بوعلی با امتیاز عاملی معادل ۱۴/۹۹ رتبه دوم، محله معلم با امتیاز عاملی معادل ۱۲/۸۰ رتبه سوم و محله‌های جهاد شمالی، انتهای بوعلی و مطهری نیز به ترتیب با امتیازهایی معادل ۷/۶۷، ۲۰/۰۶- و ۰/۹۴- در رتبه‌های ۱۱، ۱۰ و ۹ قرار دارند (جدول ۷).

جدول ۷. رتبه‌بندی محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت در عامل دوم یعنی «سلامت و امنیت»

محللات	امتیاز عامل دوم	رتبه	محللات	امتیاز عامل دوم	رتبه
صاحب‌الزمان	۱۵/۷۳	۱	فردوسی	۲/۳۵	۷
بوعلی	۱۴/۹۹	۲	رودکی	-۰/۱۹	۸
معلم	۱۲/۸۰	۳	مطهری	-۰/۹۴	۹
بانک کشاورزی	۷/۲۷	۴	انتهای بوعلی	-۲۰/۰۶	۱۰
دارایی	۳/۵۴	۵	جهاد شمالی	-۳۶/۶۷	۱۱
سدساحلی	۲/۹۰	۶	-	-	-

عامل سوم: مقدار ویژه این عامل ۴/۵۲۸ است که ۱۲/۵۷۹ درصد واریانس را تبیین می‌کند. در این عامل ۶ شاخص بارگذاری شده است که با توجه به شاخص‌های بارگذاری‌شده، این عامل، «تسهیلات شهری» نام‌گذاری شده است (جدول ۸).

جدول ۸. شاخص‌های بارگذاری شده در عامل سوم

ردیف	شاخص	هم‌بستگی
۱	تعداد مغازه	۰/۷۸۸
۲	تعداد فروشگاه (پوشاک، کفش و...)	۰/۷۴۶
۳	تعداد و وضعیت داروخانه‌ها	۰/۶۱۹
۴	تعداد ادارات پست و بانک‌ها	۰/۵۶۵
۵	دسترسی به امکانات آموزشی	۰/۵۵۸
۶	وضعیت فضای سبز و پارک‌ها	۰/۵۱۲

بررسی امتیاز عاملی محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت در عامل سوم حاکی از این است که محله‌های بوعلی، فردوسی و صاحب‌الزمان به ترتیب با امتیازهایی معادل ۳۲/۰۱، ۳۰/۴۳ و ۱۸/۱۹ در رتبه‌های ۱، ۲ و ۳ قرار دارند. همچنین محله انتهای بوعلی با امتیاز عاملی معادل ۱۵/۴۸ - رتبه ۵ یازدهم، محله مطهری با امتیاز عاملی معادل ۴۳/۰۷ - رتبه ۴ و محله معلم با امتیاز عاملی معادل ۳۸/۱۸ - نهم را دارند (جدول ۹).

جدول ۹. رتبه‌بندی محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت در عامل سوم یعنی «تسهیلات شهری»

رتبه	امتیاز عامل سوم	محللات	رتبه	امتیاز عامل سوم	محللات
۷	۴/۹۶	ساحلی	۱	۳۲/۰۱	بوعلی
۸	-۱۳/۷۵	معلم	۲	۳۰/۴۳	فردوسی
۹	-۳۸/۱۸	جهاد شمالی	۳	۱۸/۱۹	صاحب‌الزمان
۱۰	-۴۳/۰۷	مطهری	۴	۱۷/۰۳	دارایی
۱۱	-۴۴/۵۶	انتهای بوعلی	۵	۱۵/۴۸	بانک کشاورزی
-	-	-	۶	۱۴/۵۷	رودکی

عامل چهارم: این عامل با مقدار ویژه ۲/۸۱۵ و درصد تبیین واریانس ۷/۸۱۹ کمترین تأثیر را در بین عامل‌ها دارد.

این عامل با توجه به شاخص‌هایی که در آن بارگذاری شده است، عامل خدمات اجتماعی نامیده می‌شود (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. شاخص‌های بارگذاری شده در عامل چهارم یعنی «خدمات اجتماعی»

ردیف	شاخص	هم‌بستگی
۱	قابل اعتماد بودن مردم محله	۰/۷۵۰
۲	حمل و نقل عمومی	۰/۶۱۵
۳	تسهیلات و امکانات گذران اوقات فراغت	۰/۵۱۸

با توجه به امتیاز عاملی به‌دست‌آمده در عامل خدمات اجتماعی، محله بوعلی با امتیاز عاملی برابر با ۲۷/۰۱ در رتبه اول، محله فردوسی با ۲۴/۴۳ در رتبه دوم و محله صاحب‌الزمان با ۲۰/۱۹ در رتبه سوم قرار دارد. همچنین محله‌های جهاد شمالی مطهری و انتهای بوعلی از لحاظ برخورداری از خدمات و امکانات اجتماعی به‌ترتیب در رتبه‌های ۱۱، ۱۰ و ۹ قرار دارند (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. رتبه‌بندی محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت در عامل چهارم یعنی «خدمات اجتماعی»

رتبه	امتیاز عامل چهارم	محلات	رتبه	امتیاز عامل چهارم	محلات
۷	-۰/۰۴	رودکی	۱	۲۷/۰۱	بوعلی
۸	-۱۸/۷۵	معلم	۲	۲۴/۴۳	فردوسی
۹	-۴۳/۱۸	انتهای بوعلی	۳	۲۰/۱۹	صاحب‌الزمان
۱۰	-۴۸/۰۷	مطهری	۴	۱۲/۰۳	سدساحلی
۱۱	-۴۹/۵۶	جهاد شمالی	۵	۱۰/۴۸	دارایی
-	-	-	۶	۹/۵۷	بانک کشاورزی

عامل پنجم: مقدار ویژه این عامل ۲/۳۴۲ است که ۶/۵۰۴ درصد واریانس را تبیین می‌کند. این عامل با توجه به شاخص‌هایی که در آن بارگذاری شده است، عامل امکانات آموزشی نامیده می‌شود (جدول ۱۲).

جدول ۱۲. شاخص‌های بارگذاری شده در عامل پنجم یعنی «امکانات آموزشی»

ردیف	شاخص	هم‌بستگی
۱	وضعیت تحصیلی فرزندان	۰/۸۶۸
۲	وضعیت مدارس	۰/۷۴۳

بر اساس امتیاز عاملی به‌دست‌آمده در عامل امکانات آموزشی، محله‌های انتهای بوعلی، مطهری و بانک کشاورزی به‌ترتیب با امتیازهایی معادل ۱۹/۴۵، ۱۳/۶۲ و ۱۱/۳۱ در رتبه‌های اول، دوم و سوم قرار دارند. همچنین محله جهاد شمالی با امتیاز عاملی معادل ۱۹/۴۵ رتبه اول، محله سد ساحلی با امتیاز عاملی معادل ۱۳/۶۲ رتبه دوم و محله معلم با امتیاز عاملی معادل ۱۱/۳۱ رتبه سوم را دارند (جدول ۱۳).

جدول ۱۳. رتبه‌بندی محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت در عامل پنجم یعنی امکانات آموزشی

رتبه	امتیاز عامل پنجم	محلات	رتبه	امتیاز عامل پنجم	محلات
۷	۲/۸۹	صاحب‌الزمان	۱	۱۹/۴۵	جهاد شمالی
۸	-۵/۷۴	فردوسی	۲	۱۳/۶۲	سدساحلی
۹	-۱۰/۹۷	بانک کشاورزی	۳	۱۱/۳۱	معلم
۱۰	-۲۴/۰۷	مطهری	۴	۸/۷۹	رودکی
۱۱	-۲۵/۴۱	انتهای بوعلی	۵	۵/۶۲	دارایی
-	-	-	۶	۳/۸۷	بوعلی

عامل ششم: این عامل با مقدار ویژه ۲/۲۴۲ و درصد تبیین واریانس ۶/۲۲۹ کمترین تأثیر را در بین عامل‌ها دارد.

این عامل با توجه به شاخص‌هایی که در آن بارگذاری شده است، عامل وضعیت محیطی نامیده می‌شود (جدول ۱۴).

جدول ۱۴. شاخص‌های بارگذاری شده در عامل ششم

ردیف	شاخص	هم‌بستگی
۱	معکوس آلودگی صوتی	۰/۸۲۷
۲	کیفیت آب و هوا	۰/۶۳۰
۳	معکوس ترافیک خیابان‌ها و کوچه‌های محله	۰/۵۵۴

همان‌طور که در جدول ۱۵ ملاحظه می‌کنید، محله بوعلی از لحاظ وضعیت محیطی شامل معکوس میزان آلودگی صوتی، کیفیت آب و هوا و معکوس میزان ترافیک خیابان‌ها و کوچه‌ها بدترین وضعیت را در بین محله‌های فرسوده شهر کوهدشت دارد و پس از آن محله‌های فردوسی، بانک کشاورزی و انتهای بوعلی قرار دارند. همچنین محله‌های رودکی، جهاد شمالی و سد ساحلی از لحاظ زیست‌محیطی بهترین وضعیت را در میان محله‌های بافت فرسوده کوهدشت دارند.

جدول ۱۵. رتبه‌بندی محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت در عامل ششم یعنی وضعیت محیطی

محللات	امتیاز عامل ششم	رتبه	محللات	امتیاز عامل پنجم	رتبه
رودکی	۱۲/۵۵	۱	صاحب‌الزمان	-۸/۲۳	۷
جهاد شمالی	۷/۱۵	۲	انتهای بوعلی	-۱۰/۳۸	۸
سد ساحلی	۵/۷۶	۳	بانک کشاورزی	-۱۱/۱۷	۹
مطهری	۲/۷۰	۴	فردوسی	-۱۶/۸۵	۱۰
معلم	۰/۸۵	۵	بوعلی	-۱۹/۸۱	۱۱
دارایی	-۵/۹۸	۶	-	-	-

رتبه‌بندی محله‌های شهر کوهدشت در عامل‌های تلفیقی

یافته‌ها حاکی از آن است که از مجموع ۱۱ محله فرسوده شهر کوهدشت، محله بوعلی بالاترین کیفیت زندگی را بر مبنای امتیاز تلفیقی عامل‌ها به میزان ۶۹/۸۵ درصد دارا است. محله صاحب‌الزمان با امتیاز تلفیقی معادل ۵۵/۷۶ درصد در رتبه دوم قرار دارد. محله فردوسی نیز با امتیازی به میزان ۴۵/۱۷ درصد در رتبه سوم قرار دارد. همچنین محله‌های انتهای بوعلی، جهاد شمالی و مطهری به ترتیب با امتیازهایی به میزان ۱۶۶/۷۱، ۱۱۸/۷۲ و ۱۰۵/۲۱ بدترین وضعیت را از لحاظ شاخص‌های کیفیت زندگی تحت بررسی در این پژوهش دارند. فاصله بین محله دارای رتبه یک (محله بوعلی)، و محله دارای رتبه ۱۱ (محله انتهای بوعلی)، ۲۲۷/۴۷ است. این مقدار نشان از بی‌عدالتی زیاد از لحاظ برخورداری از شاخص‌های کیفیت زندگی تحت بررسی در این تحقیق در میان محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت دارد.

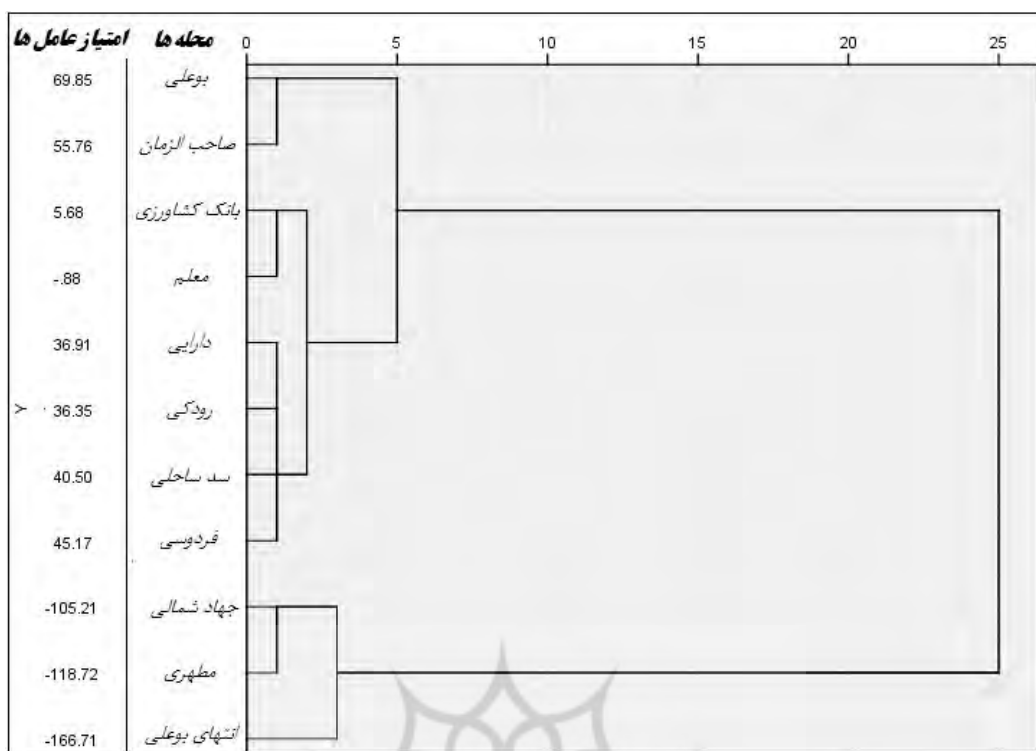
جدول ۱۶. رتبه‌بندی محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت در عامل‌های تلفیقی

رتبه نهایی	رتبه	امتیاز تلفیقی	وضعیت محیطی	امکانات آموزشی	خدمات اجتماعی	تسهیلات شهری	سلامت و امنیت	اقتصادی خدماتی	شرح
۱	۶۹/۸۵	-۱۹/۸۱	۳/۸۷	۲۷/۰۱	۳۲/۰۱	۱۴/۹۹	۱۱/۷۸	بوعلی	
۲	۵۵/۷۶	-۸/۲۳	۲/۸۹	۲۰/۱۹	۱۸/۱۹	۱۵/۷۳	۶/۹۹	صاحب‌الزمان	
۳	۴۵/۱۷	-۱۶/۸۵	-۵/۷۴	۲۴/۴۳	۳۰/۴۳	۲/۳۵	۱۰/۵۴	فردوسی	
۴	۴۰/۵۰	۵/۷۶	۱۳/۶۲	۱۲/۰۳	۴/۹۶	۲/۹۰	۱/۲۳	سد ساحلی	
۵	۳۶/۹۱	-۵/۹۸	۵/۶۲	۱۰/۴۸	۱۷/۰۳	۳/۵۴	۶/۲۲	دارایی	
۶	۳۶/۳۵	۱۲/۵۵	۸/۷۹	-۰/۰۴	۱۴/۵۷	-۰/۱۹	۰/۶۷	رودکی	
۷	۵/۶۸	-۱۱/۱۷	-۱۰/۹۷	۹/۵۷	۱۵/۴۸	۷/۲۷	-۴/۵۰	بانک کشاورزی	
۸	-۰/۸۸	۰/۸۵	۱۱/۳۱	-۱۸/۷۵	-۱۳/۷۵	۱۲/۸۰	۶/۶۴	معلم	
۹	-۱۰۵/۲۱	۷/۱۵	۱۹/۴۵	-۴۹/۵۶	-۳۸/۱۸	-۳۶/۶۷	-۷/۴۰	جهاد شمالی	
۱۰	-۱۱۸/۷۲	۲/۷۰	-۲۴/۰۷	-۴۸/۰۷	-۴۸/۰۷	-۰/۹۴	-۵/۲۶	مطهری	
۱۱	-۱۶۶/۷۱	-۱۰/۳۸	-۲۵/۴۱	-۴۳/۱۸	-۴۴/۵۶	-۲۰/۰۶	-۲۳/۱۲	انتهای بوعلی	

خوشه‌بندی محله‌های شهر کوهدشت بر مبنای امتیاز عامل‌های تلفیقی

با استفاده از تحلیل خوشه‌ای، محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت بر مبنای امتیاز عامل‌های تلفیقی در پنج دسته خوشه‌بندی گردید. محله‌های بوعلی و صاحب‌الزمان در خوشه اول و به عنوان محله‌های فراتوسعه^۱ از لحاظ شاخص‌های کیفیت زندگی تحت بررسی در این پژوهش شناخته شدند. محله‌های فردوسی، سد ساحلی، دارایی و رودکی در خوشه دوم و به عنوان محله‌های توسعه‌یافته شناخته شدند. خوشه سوم تحت عنوان محله‌های نیمه‌توسعه‌یافته نام‌گذاری گردید که محله‌های بانک کشاورزی و معلم در این خوشه قرار گرفتند. همچنین محله‌های جهاد شمالی و مطهری در خوشه چهارم و به عنوان محله‌های توسعه‌نیافته شناخته شدند. در نهایت محله انتهای بوعلی در پایین‌ترین سطح یعنی خوشه پنجم و به عنوان محروم‌ترین محله شناسایی گردید.

۱. ذکر این نکته لازم است که واژه‌های فراتوسعه، توسعه‌یافته، نیمه‌توسعه‌یافته، توسعه‌نیافته و محروم در این تحقیق مفهومی نسبی دارند. در واقع هدف از به‌کاربردن واژه‌های فوق نشان دادن مقدار اختلاف شاخص‌های کیفیت زندگی در میان محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت نسبت به یکدیگر از نظر جامعه آماری تحقیق است.

شکل ۱. خوشه‌بندی محلّه‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت در عامل‌های تلفیقی

شکل ۲. نقشه سطح‌بندی محلّه‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت در عامل‌های تلفیقی

وضعیت میزان عامل‌های کیفیت زندگی در شهر کوهدشت

برای به‌دست‌آوردن میزان کیفیت زندگی عامل‌های شش‌گانه در محلات بافت فرسوده شهر کوهدشت از آزمون T تک‌نمونه‌ای استفاده شده است. شیوه ارزش‌گذاری سوالات پرسش‌نامه مبتنی بر روش طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت بوده و بر این اساس رتبه‌های ۱ تا ۵ به پاسخ‌ها اختصاص داده شد. امتیاز ۱ نشان‌دهنده کمترین میزان امتیاز در هر یک از گویه‌ها و امتیاز ۵ نشان‌دهنده بیشترین میزان امتیاز در هر یک از گویه‌های تحت بررسی در این پژوهش است. از این رو عدد ۳ به عنوان میانگین مفروض این پژوهش تعیین گردید.

همان‌طور که در جدول ۱۷ مشاهده می‌کنید، میانگین عامل‌های اقتصادی خدماتی، تسهیلات شهری، خدمات اجتماعی و وضعیت محیطی از میانگین مفروض تحقیق یعنی عدد ۳ کمتر است. در این میان دو عامل تسهیلات شهری و وضعیت محیطی معنادار نیست. همچنین جدول مذکور نشان می‌دهد که عامل‌های سلامت و امنیت و امکانات آموزشی به ترتیب با میانگین‌هایی به میزان ۳/۲۲ و ۳/۰۹ وضعیت بهتری نسبت به بقیه عامل‌ها دارند. به عبارتی دیگر میانگین عددی دو عامل مذکور از میانگین فرضی پژوهش بالاتر است.

جدول ۱۷. سطح معناداری ارزیابی ساکنان عامل‌های کیفیت زندگی در محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت

شرح	آماره T	میانگین	اختلاف میانگین	سطح معناداری
اقتصادی خدماتی	-۹/۵۶۹	۲/۳۸	-۰/۶۲	۰/۰۰۰
سلامت و امنیت	۳/۸۹۳	۳/۲۲	۰/۲۲	۰/۰۰۰
تسهیلات شهری	-۱/۰۶۹	۲/۹۵	-۰/۰۵	۰/۲۸۶
خدمات اجتماعی	-۷/۱۷۶	۲/۷۲	-۰/۲۸	۰/۰۰۰
امکانات آموزشی	۱/۴۱۱	۳/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۱۱
وضعیت محیطی	-۰/۸۶۲	۲/۹۶	-۰/۰۴	۰/۳۸۹

نتیجه‌گیری

روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و هدف پژوهش بررسی و ارزیابی وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی و نحوه پراکنش جغرافیایی آن در میان محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت است. پرسش‌نامه‌ای بر اساس مطالعات و تحقیقات پیشین و وضعیت جغرافیایی و فرهنگی شهر کوهدشت در قالب طیف لیکرت طراحی گردید. پس از تکمیل پرسش‌نامه و وارد کردن آنها در نرم‌افزار SPSS، وزن‌دار کردن شاخص‌ها و عامل‌سازی آنها با بهره‌گیری از روش‌های تحلیل عاملی، مؤلفه‌های اصلی و دوران واریماکس انجام گرفت. همچنین در راستای دستیابی به اهداف پژوهش از مدل‌های کمی برنامه‌ریزی، شامل مدل تحلیل خوشه‌ای و آزموی آماری T تک‌نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج مربوط به تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها نشان داد که میانگین عامل‌های اقتصادی خدماتی، تسهیلات شهری، خدمات اجتماعی و وضعیت

محیطی از میانگین مفروض تحقیق یعنی عدد ۳ کمتر و از میانگین عامل‌های سلامت و امنیت و امکانات بیشتر است. همچنین همه عامل‌ها به غیر از دو عامل تسهیلات شهری و وضعیت محیطی معنادار اند. در این زمینه می‌توان به پژوهش جاجرمی و کلتی (۱۳۸۵)، اشاره کرد که در آن عنوان شده از نظر شهروندان گنبدی وضعیت دسترسی به امکانات و خدمات شهری در مناطق مختلف این شهر مناسب است، ولی مشکلات شهری در بیشتر مناطق شهری از نظر شهروندان شایان توجه است. همچنین بر مبنای پژوهش خواجه شاکوهی و همکاران (۱۳۹۳)، گویه کیفیت محیط شهری و ابعاد سلامت جسمانی و محیطی در شهر مینودشت حد متوسط کیفیت اند و ابعاد سلامت اجتماعی و روانی بالاتر از حد متوسط کیفیت قرار دارند.

بر اساس نتایج حاصل از مدل تحلیل عاملی، ۳۶ شاخص تحت بررسی در این پژوهش به ۶ عامل طبقه‌بندی و با توجه به هر یک از عوامل استخراجی، محله‌های شهر کوه‌دشت در ۵ سطح فراتوسعه، محله‌های توسعه‌یافته، نیمه‌توسعه، توسعه‌نیافته و محروم قرار گرفت. آنگاه جمع نمرات عامل‌های به‌دست‌آمده به عنوان ورودی تحلیل خوشه‌ای در نظر گرفته شد و با بهره‌گیری از روش خوشه‌ای سلسله‌مراتبی تراکمی، محله‌های بافت فرسوده شهر کوه‌دشت در پنج خوشه همگن طبقه‌بندی شدند. نتایج مدل تحلیل خوشه‌ای نشان از توزیع ناعادلانه شاخص‌های کیفیت زندگی تحت بررسی در این پژوهش در محله‌های بافت فرسوده شهر کوه‌دشت دارد. به طوری که محله‌های بوعلی و صاحب‌الزمان در خوشه اول و به عنوان محله‌های فراتوسعه، محله‌های فردوسی، سد ساحلی، دارایی و رودکی در خوشه دوم و به عنوان محله‌های توسعه‌یافته، محله‌های بانک کشاورزی و معلم در خوشه سوم و به عنوان محله‌های نیمه‌توسعه، محله‌های جهاد شمالی و مطهری در خوشه چهارم و به عنوان محله‌های توسعه‌نیافته و محله‌های بوعلی در پایین‌ترین سطح یعنی خوشه پنجم و به عنوان محروم‌ترین محله شناسایی گردیدند. در مطالعات پیش از این نیز چنین نتیجه‌ای به‌دست آمده است. برای نمونه، موسوی و باقری کشکولی (۱۳۹۱)، کیفیت زندگی در محلات شهر سردشت را با در نظر گرفتن شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، محیطی و کالبدی بررسی و ارزیابی کرده‌اند. محاسبه میانگین برخورداری محلات حاکی از آن است که در شاخص‌های (جمعیتی اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی) به عنوان شاخص تلفیقی، محله کاینه‌مر با ۷۴/۲ درصد از مطلوب‌ترین کیفیت زندگی برخوردار است و محله مارغان با ۵۹/۷ درصد پایین‌ترین میزان کیفیت زندگی را دارد. همچنین مدل تحلیل واریانس چندمتغیره، نابرابری بین محلات سردشت را در برخورداری از شاخص‌های کیفیت زندگی با سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید می‌کند. همچنین برابر با بررسی‌های رهنمایی و همکاران (۱۳۹۱)، نوعی شکاف عمیق میان محلات شهر بابلسر از نظر شاخص‌های کیفیت زندگی شهری وجود دارد. با توجه به نتایج پژوهش آنها محله بی‌بی سروزه دارای پایین‌ترین سطح کیفیت زندگی بوده و محله شهرک دانشگاه در بالاترین سطح برخورداری قرار دارد. در واقع نوعی گسست فضایی در میان محلات شرقی و غربی به‌ویژه محلات ۱۳، ۱۴، ۱۵ و ۱۶ با محلات ۲، ۳، ۴، ۵، ۶ و ۷ وجود دارد.

به‌طور کلی نتایج مدل‌های به‌کار گرفته‌شده در تحقیق نشان از توزیع ناعادلانه شاخص‌های کیفیت زندگی تحت بررسی در این پژوهش در محله‌های بافت فرسوده شهر کوه‌دشت دارد. همچنین با توجه به بررسی‌های صورت‌گرفته، باید گفت که گذشته از پراکنش ناعادلانه شاخص‌های کیفیت زندگی در محله‌های بافت فرسوده شهر کوه‌دشت، وضعیت کلی شاخص‌های مذکور از دیدگاه شهروندان این شهر مناسب و کافی نیست.

برای بهبود و ارتقای وضعیت کیفیت زندگی در سطح محلات بافت فرسوده شهر کوهدشت پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- بررسی جامع وضعیت کیفیت امکانات و خدمات شهری و توزیع فضایی آن در شهر کوهدشت
- آگاه‌سازی مسئولان و مدیران شهری از مزایا و فواید توزیع مناسب امکانات و خدمات شهری
- توجه به اصول توسعه پایدار و اجتماعات محله‌ای در تقسیمات کالبدی شهر کوهدشت جهت توزیع مناسب و هدفمند خدمات شهری
- اصلاح سازمان فضایی و ترمیم استخوان‌بندی شهر و مقاوم‌سازی کالبدی ابنیه در برابر سوانح، از جمله زلزله
- بهبود وضع کمی و کیفی مسکن و اصلاح نظام تفکیک و دانه‌بندی و نظم بافت در راستای ارتقای کیفیت فضایی و کالبدی محدوده بافت فرسوده
- توجه به ایجاد زیرساخت‌های ضروری در شهر کوهدشت، از جمله سیستم جمع‌آوری مکانیزه و طراحی مبلمان شهری برای ارتقای سطح کیفیت محیط شهری
- ضروت توجه به مشارکت‌های مردمی در جهت تقویت پایداری بافت‌های فرسوده شهر کوهدشت
- بهبود ساختمان‌های بافت‌های فرسوده شهر کوهدشت و ایجاد ساختمان‌های مقاوم و قابل انطباق با ساختار اجتماعی و فرهنگی و محیط طبیعی شهر کوهدشت
- برنامه‌ریزی برای توسعه مجدد فضاهای شهری فرسوده و رهاشده کوهدشت در راستای کاهش و رفع آلودگی‌های زیست‌محیطی
- تأمین سطوح مورد نیاز کاربری‌های شهری بر اساس سرانه‌های استاندارد برای ارتقای جایگاه عملکردی بافت فرسوده در شهر کوهدشت
- حفاظت از منابع و میراث طبیعی و فرهنگی - اجتماعی محلات قدیمی و سنتی شهر کوهدشت
- افزایش فرصت‌های اشتغال در سطح محلات و توانمندسازی ساکنان و به تبع آن، بالا رفتن سطح کیفیت زندگی مردم
- اتخاذ برنامه‌های توسعه با اولویت توسعه محله‌های محروم به منظور کاهش شکاف کیفیت زندگی در میان محلات بافت فرسوده شهر کوهدشت

منابع

- Allen, J.; Voget, R.; Cordes, S.; (2002). Quality of Life in Rural Nebraska: Trends and Changes, Institute of Agriculture and Natural Resources.
- Brown, J.; Bowling, A.; Flynn, T.; (2004.) Models of quality of life: A taxonomy, overview and systematic review of the literature, European forum on population ageing research, Available at: <http://research.group.shef.ac.uk/pdf>.
- Das, D.; (2008). Urban Quality of Life: A Case Study of Guwahati, Social Indicators Research, No. 88, pp. 297-310.
- Epley, D.; Menon, M.; (2008). A Method of Assembling Cross-sectional Indicators into a Community Quality of Life, Soc Indic Res, 88, pp. 281-296.
- Esmi, D.; (2002). Quality of Life: Social Welfare, and Social Justice, Translator by Hatami Nejad and Ardabile, Journal Information Political- economical, Vol. 17, No. 185 - 186, pp.160-173.
- Foo, T. S.; (2000). Subjective Assessment of Urban Quality of Life in Singapore (1997-1998), Habitat International, 24 (1), pp. 31-49.
- Hataminezhad, H.; Manouchehri Miandoab, A.; Baharloo, I.; Ebrahimpoor, A.; Hataminezhad, H.; (2012). City and Social Justice: Analytic Inequalities of Neighborhood (The Case Study: The Old Neighborhoods Miandoab City), Human Geographical Research Quarterly, Vol. 44, No. 80, pp. 41-63. (in Persian)
- Iranian Statistics Center; (2011). Population and Housing Census, <http://www.sci.org.ir>. (in Persian)
- Jajarmi, K.; Kelteh, E.; (2006). Comparison of Indexes of Qualities of Civil Living from the Citizen's Point of View (Case Study: Gonbad Ghaboos), Journal of Geography and Development, Vol. 4, No. 8, pp. 6-18. (in Persian)
- Khademolhosseini, A.; Mansourian, H.; Satari, M.; (2010). Measuring Subjective QoL in Urban Areas (Case Study: Noorabad City), Geography and Environmental Researches, Vol. 1, No. 3, pp. 45-60. (in Persian)
- Khaje Shahkoohee, A.; Hosseini, M. H.; Toosi, R.; (2014). Evaluation and Measuring the Life Quality and its Effect on the Citizens' Partnership in Urban Affair Case Study: Minoo Dasht City, Geography and Territorial Spatial Arrangement Quarterly, Vol. 4, No. 10, pp. 73-86. (in Persian)
- Kim G. N. et al.; (2002). Introduction to Factor Analysis and Method of its Using, Translated by: Sadegh Bakhtiyari and Hoshang Talebi, Isfahan University Press, Isfahan.
- Kokabi, A.; (2005). Planning for enhancement of urban quality of life in city center with respect to the socio- economic aspects Case Study: Khoram Abad City Center, A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Art (M.A) in Urban and Regional planning, By Supervisor Dr. Mohammad Reza Pourjafar, Department of Urban and Regional Planning School of Art Tarbiat Modarres University. (in Persian)
- Kokabi, A.; Pourjafar, P.; Taghvaei, A. A.; (2005). Planning of urban quality of life in city centers, Definitions and Indicators, Journal of Urbanism Jostarhaye, Vol. 3, No. 12, pp. 6-13. (in Persian)

- Kordzanganeh, J.; (2006). Study of Health Related Quality of Life in Aged People Who Were 60 Or More, (A Case Study in Ramhormoz City), A Thesis Presented for the Master of Science Degree, By supervisor Dr. Mohammad irzaie, University of Tehran Faculty of Social Science. (in Persian)
- Lang, J.; (2002). Creating Architectural Theory: The Role of the Behavioral Sciences in Environmental, Translated by Eynifar, Ali Reza, Second Edition, University of Tehran, Iran.
- Lee, Y.-J.; (2008). Subjective quality of life measurement in Taipei, Building and Environment, NO. 43 (7).
- Mehdizadeh, J.; (2006). Strategic Planning of Urban Development (the Recent Experience of the World and its Place in Iran), Center for Urban Planning Research and Studies and Architecture of Iran, Second Edition, Tehran.
- Moloudi, J.; (2009). Assesment of The Urban Environmental Quality in New Towns (Case Study: Hashtgerd New Town), A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of art (M.A) in Geography and Urban Planning, By Supervisor Dr. Mojtaba Rafieian, Departement of Geography Science School of Humanities Tarbiat Modares University. (in Persian)
- Mousavi, M.; Bagheri Kashkoli, A.; (2012). Spatial Distribution Evaluation of Quality of Life in neighborhoods of Sardasht City, Journal of Research and urban planning, Vol. 3, No. 9, pp. 95-116. (in Persian)
- Nagsh click data processing international company; (2011). Summary Report of the First Phase Detailed Project of Special in City Kuhdasht. (in Persian)
- Ogburn, William F.; (1946). A study of rural society, Cambridge, riverside press.
- Ounagh, N.; (2005). The Expiation of Relation between Social Capital and Quality of Life (A Case Study in Gonbad avoos), A thesis Presented for the Master of Science Degree, By Supervisor Dr. Golarreza Ghaffary, University of Tehran Faculty of Social Science. (in Persian)
- Philips, D.; (2006). Quality of life: concept, policy and practice, Londen routledge publication.
- Pourahmad, A.; Faraji Mollaie, A.; Azimi, A.; Lotfi, S.; (2012). Analysis of Urban Quality of Life Classification with Simple Additive-Weighting Method (SAW), Human Geographical Research Quarterly, Vol. 44, No. 82, pp. 21-44. (in Persian)
- Pourtaheri, M.; Eftekhari, A. R.; Fatahi, A.; (2011) Assessment Quality of Life (QLA) in Rural Areas (Case Study: Northern Khâvé Village, Lorestan Province), Human Geographical Research Quarterly, Vol. 43, No. 76, pp. 13-31. (in Persian)
- Rabbani Khvarsgany, A.; Kianpour, M.; (2007). The proposed model for Quality of Life, (The Case Study: Esfahan City), Journal of Faculty of Literature and Humanities, Vol. 15, No. 58-59, pp. 67-108. (in Persian)
- Rahnamaee, M. T.; Faraji Mollaie, A.; Hatami Nejad, H.; Azimi, A.; (2013). Analysis An Analysis on the Concept of Urban Life Quality (Case study: Babolsar City-Iran), Geography and Territorial Spatial Arrangement Quarterly, Vol. 2, No. 5, pp. 49-76. (in Persian)
- Sajjadi, Zh.; Mohamadi, K.; (2011). Analysis of social – Spatial in Old Textures cities, (Case

- Study: Texture Center of Sardasht City), Journal of Research and urban planning, Vol. 2, No. 6, pp. 55-70. (in Persian)
- Santos, L.; Martins, I.; (2007). Monitoring Urban Quality of Life: The Porto experience, Social Indicators Research, NO. 80.
- The governor of Lorestan; (1992). Report of economic, social and culcher of Governor of lorestan. (in Persian)
- Van poll, R.; (1997). The perceived quality of the urban residential environment: A multi attribute evaluation, PhD-Thesis, Center for energy and environmental studies (IVEM), University of Groningen (RuG), The Netherland.
- Wang, B.; Li, X.; Stanton, B.; Fang, X.; (2010). The influence of social stigma and discriminatory experience on psychological distress and quality of life among rural-to-urban migrants in China, Social Science & Medicine xxx (2010) 0-9, 2011-9314/\$ e see front matter Published by Elsevier Ltd., this article in press.
- Yosefi, A.; (2003). Quality of Life and Reformation Strategies, Journal Dehati, No. 28, pp. 1-4. (in Persian)

